

Mesterségem címere

Kertész

Hajdan az egész Földkerekség kert volt. Szépség és összhang töltötte be. Maga a Teremtő tervezte, ültette, ápolta-nyesegette, hogy csodás otthona legyen az embernek. Minden vallás emlékezik rá, a Biblia Édennek, Paradicsomnak nevezi. Égtájanként más a történet, de ugyanúgy végződik: az ember elveszíti ezt az ajándékot. Ám azóta is visszavágynak, és minden igyekezetével: gyepvel, virággal, fával, csobogó vízzel próbálja maga köré varázsolni az elveszített Édent. Lelkünk mélyén mindannyian kertészek vagyunk.

• *Én kis kertem kerteltem...* Mihelyt az összhangból küzdelem lett, ősünk megpróbált a félelmetes vadonból kiszakítani, elkeríteni egy-egy darabot, hogy megművelje, rajta rendet teremtsen, magához szelídítsen növényt, állatot. **A kertnek ősidők óta hármasszerepe van: szent hely**, mely szépségével, békéjével Istenhez emeli az ember lelkét; **pihenőhely**, mely rohanás helyett sétát, zivaj helyett csendet, hőség helyett árnyékot kínál; és **termőhely**, mely gyümölcssel, zöldséggel, sok-sok földi jóval lát el bennünket.

Sorold fel, milyen kerteket ismersz?

• Mint minden ága-boga az emberi műveltségnek, a kert története is **Mezopotámiában kezdődik**. A sumér képirásban a kertnek külön jele van. A 6000 éves agyagtáblák szerint a sumér gyümölcsösökben pisztácia, olíva, alma, körte, füge, gránátalma, szilva, szőlő és datolya-pálma virult. Ismerték a vadaskertetet, a halastavat is. A városokat zöldgyűrűk, csatornarendszerrel öntözött kertek vették körül. A lépcsős piramisok, **zikkuratok** (legutóbb januári csillagász-mesémben írtam róluk) minden szintjének teraszait földdel

hordták tele, és fával ültették be. Ilyen **öntözött teraszokból** állt az ókori világ hét csodájának egyike, Szemirámisz függőkertje is Babilonban (erről októberben, az öntözés kapcsán olvashattál).

- A sumér kertkultúrát a **perzsák** fejlesztették tovább. Csodás kertjeik ihlették a messze földön híres **perzsa szőnyegek** mintáit. Ismerték az oltást, nemesítést. Mídász király kertjében 60 szirmú **rózsa** és ezernyi más virág között **tulipán** is virított, mely tehát nem holland „találmány”. Xerxész a szent fának tartott platánfát ékszerekkel díszítette, és öröket állított mellé.

- **Az egyiptomiak** a halott mellé temették kertjének élethű makettjét, és a sírkamrák falára festették nemcsak a kertet, hanem elkészültének és megmunkálásának képeit

is. Innen tudjuk, hogy csatornarendszerrel öntöztek, a szőlőt boltíves lugasban termelték, agyagmedencében taposták, zsákba téve úgy csavarták, mint mi a ruhát. Teljes gyökérrzellemmel kiemelt mirtusz-fákat hoztak gyalogosan Etiópiából. Hogy szent fájuk, a szikomor és a tamarix a piramisok körül virulhasson, a sivatag homokjába 10 m mély ültetőgödröket ástak, s ezeket termékeny nilusi iszappal töltötték fel.

- **A görögök** abban betartották a demokrácia szabályait, hogy nemcsak a paloták körül, hanem **köztereken** is létesítettek kertet, **parkokat**, melyek mindenki számára a pihenés, a közösségi élet helyszínei voltak.

- **Az iszlám kert** a Paradicsom földi képe. A víz szent jelkép, a középpontba mindig kút vagy medence kerül, a feléje tartó négy patak a mennybéli tej-, víz-, méz- és bor-folyó jelképe. A lugasok illatos virágai színes mozaikfalak, kő- és márványcsipkék között pompáznak.

- Virágzó cseresznyefák, birs-bokrok, kis tó, apró szigetek, kőlámpások, ívelt fahidacsok, pirosgerendázatú pavilon: ezek teremtik meg a Nyugaton is népszerű **japánkert** hangulatát. Ám ezek csak kellékek. A jelképes lényeg megértéséhez belső csend és mélység, a részleteken elidőző figyelem szükséges.

Mi a növénytan idegen neve?

• Rohanó világunk értetlenül topog a távol-keleti **buddhista zen-kertek** kapujában. Csak a kapuban, mert belépni e szabályos mintázatúra gereblyézett kavics-kertbe nem szabad: nézni kell, és meditálni az üzenetén. Nem terem gyümölcsöt, nem nyújt árnyéket, nem nyílik benne virág, nem csobog víz, csak egy-egy tenyérnyi fű, moha, néhány szikladarab gubbaszt a kavics-szőnyegen. A zen-kert nem „hasznos”, nem gyönyörködtet – hanem tanít.

• **Európában a középkor** legszébb kertjei a kolostorok és a paloták körül virultak. A szerzetesek nemcsak a lélek kertészei voltak: gyümölcsöt, gyógynövényt, kitűnő boraikhoz szőlőt, sörükhöz komlót termesztettek.

• **A király, a nagyúr** hatalmát a hadsereg, gazdagságát a kastélyok, birtokok, kincsek, szépzékét kertjének pompája mérte. Mátyás király budai és visegrádi **reneszánsz** palotáit **díszkertek** övezték teraszokkal, szökőkutakkal, szobrokkal.

Melyek a kertész legfontosabb szerzőszámai?

Hogy hívják a zegzugos sövény-ösvényt?

• **XIV. Lajos versailles-i** palotájánál csak a kertje fényűzőbb. Mintája ez a **barokk** vagy **franciakertnek**, melyben egyetlen fűszál sem rakoncátlanodhat a saját feje szerint. A kertészek ollója szigorúan szabályosra, szimmetrikusra nyír gyepet, fát, bokrot. A pompás szökőkutak, medencék, szobrok, virágszőnyegek, kavicsos sétányok a palota erkélyéről csodálhatók igazán. Hasonló kert-csoda a bécsi schönbrunni kastélypark, az orosz cár petrodvoreci nyári palotakertje. A fertődi Eszterházy-kastély parkját a magyar Versailles-ként emlegetik.

• Az angolok és a franciák mindig versengtek, és sokszor háborúztak egymással. Csoda-e, hogy a mértani pontosságúra idomított, nagyon művi franciakerttel szemben az **angolkert** az „érintetlen természetet” hagyja lombosodni, nőni kedvére. Látszólag. Hiszen ez is az ember műve, de lazább terv szerint, a természetet igyekszik utánozni. Zegzugos sétányok, nyíratlan üstökű bokrok, rejtett források, padok – a **tájképkert** név is jól illik az angolkertekre.

Mit vág a kertész, amikor: kaszál, nyír, metsz, nyes, fűrészel, hasít?

- A polgárosodás mindenki számára épített kertet: a **közparkok, sétateretek** a kikapcsolódás, a pihenés kedvenc helyei lettek a sápadt városiak számára, szépséget és jó levegőt varázsoltak a kormos, füstös házrengetegbe.

- A **fűvészkertek, arborétumok, botanikus kertek** élő növény-lexikonok. Főúri és egyházi parkokban, kollégiumok, egyetemek, kutatóintézetek mellett századokon át gonddal gyűjtötték a növényritkaságokat. E kertek ma a kutatást, az oktatást és a pihenést szolgálják.

- Sok mai **kertészetben** ipari méretekben, intenzív módszerrel, csak a haszonra összpontosítva termesztik a gyümölcsöt, zöldséget, virágot, gombát. A melegházak még csak kivédik az időjárás viszontagságait, a túl sok vegyszer és tápszer, a génkezelés viszont megerősokolja a természet rendjét. Ma már látjuk, hogy nem büntetlenül.

- Régi szakma új neve a **kertépítés**. A tervező-kertész a legillőbb természet-darabot varázsolja emberi építményeink köré, hogy ne vászon el a lelkünk a betonfalak között.

„A kert a földön táplált csillagos ég: új életet ad, erőt nyújt, bűt, bánatot kerget.” – ezt Lippai János jezsuita szerzetes írta, aki az 1650-es években a pozsonyi érseki fűvészkert tudós vezetője volt. Légy kertész. Ha nincs kertet, ott az erkély, ha az sincs, elég egy virágcserep. Milyen magot ültetsz bele? *...Bazsarózsát ültettem, szél, szél fújdogálja, eső, eső veregeti....*

Zsigmond Emese